

Statenmededeling

Onderwerp

Ondersteunende maatregelen transitie veehouderij

Datum

12 september 2017

Documentnummer

GS: 4243829

PS: 4252066

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant,

Kennisnemen van

80% versie van het Uitvoeringsprogramma Ondersteunende Maatregelen Transitie Veehouderij.

Aanleiding

Op 7 juli hebben uw Staten besloten over de maatregelen voor de veehouderij in het kader van de verordeningen natuurbescherming en ruimte. Het beleid van de provincie is erop gericht dat de Brabantse veehouderij zich verder ontwikkelt naar een slimme, maatschappelijk gewaardeerde, duurzame, renderende sector en in harmonie met haar omgeving. Een belangrijk gedeelte van het debat, voorafgaande aan de besluitvorming had betrekking op de ondersteunende maatregelen (voorheen flankerend beleid) waarvan op dat moment alleen nog de hoofdlijnen beschreven waren.

Er is toegezegd om te komen met een zogenoemd 80%-concept uitvoeringsprogramma ondersteunende maatregelen en dit aan uw Staten te presenteren in een informatieve en oordeelsvormende bijeenkomst op 22 september a.s.

Bevoegdheid

Het Uitvoeringsprogramma Ondersteunende Maatregelen Transitie Veehouderij is een uitwerking van de Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood. Voor zover het beslag legt op aanvullende middelen zal hiertoe een voorstel aan uw staten worden voorgelegd in het kader van de integrale afweging begroting 2018.

Kernboodschap

- 1. Met het bijgevoegde concept willen wij een voorstel doen voor een uitvoeringsprogramma en daarmee een passende voorzet voor de informatieve en oordeelsvormende themabijeenkomst van uw Staten op 22 september 2017 geven. Het voorliggende programma is een zogenoemde '80%'-voorzet en beoogt ook invulling te geven aan de moties en amendementen zoals aangenomen door uw Staten. Wij nodigen u nadrukkelijk uit om gezamenlijk het uitvoeringsprogramma verder invulling te geven.*

Uitgangspunten

Het concept Uitvoeringsprogramma is opgesteld aan de hand van de volgende uitgangspunten:

- De maatregelen ondersteunen de ontwikkelende veehouders in hun streven naar een duurzame en renderende bedrijfsvoering.
- De maatregelen dragen bij aan de versnelling van de ontwikkeling en uitrol van innovatieve stalsystemen en een meer ecologische bedrijfsvoering.
- De maatregelen ondersteunen stoppende en omschakelende veehouders bij hun vervolgstap. De ondersteuning vindt plaats vanuit het ondersteuningsnetwerk.
- Bij de invulling ervan wordt maximaal de samenwerking met andere partijen gezocht. Dat betreft de sector zelf, gemeenten, het Rijk, andere financiers, ontwikkelaars van stallen, enz. Ieder vanuit hun eigen opgave, bevoegdheden en verantwoordelijkheden.
- Er is een evenwicht tussen de bijdrage die van de overheid verwacht mag worden en de eigen rol van de ondernemer.
- Elke veehouder voor wie de ondersteunende maatregelen relevant en passend is, moet er ook gebruik van kunnen maken. De omvang van het pakket moet niet de beperkende factor zijn.
- Het pakket ondersteunende maatregelen is opgesteld voor veehouders die door de maatregelen worden geraakt. Daar waar instrumenten zonder meerkosten ten goede komen aan de gehele (voormalige) veehouderij en daarbij bovendien geen afbreuk wordt gedaan aan de doelstellingen, staan instrumenten voor alle (voormalige) veehouders open.

Datum

12 september 2017

Documentnummer

GS: 4243829

PS: 4252066

Samenhang met andere opgaves en instrumenten

Het voorgestelde pakket ondersteunende maatregelen is afgestemd met de bestaande instrumenten en maatregelen zoals die momenteel al worden ingezet in het kader van aanpalende opgaven:

- VAB's (vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing): terugdringen van leegstand in het agrarisch gebied.
- De energietransitie: bijvoorbeeld door gunstig gelegen vrijkomende locaties (voor wat betreft de verhouding tussen lokale opwekking en lokaal verbruik) en hun infrastructuur te benutten voor duurzame energieproductie. Hierbij wordt ook gezien op welke wijze het al bestaande Energie Fonds Brabant kan worden ingezet.
- Nieuwe / andere economische activiteiten op vrijkomende veehouderijlocaties vragen om een daarop aangepaste infrastructuur zoals breedband internet. Een locatie in het buitengebied zonder snelle internetverbinding is nauwelijks bruikbaar. In Noord-Brabant wordt dit al opgepakt door MABIB/cif. Voor zover nodig zal de provincie (m.n. de gemeenten) ondersteunen om de uitrol te bespoedigen.
- Naast deze maatregelen ondersteunen we ook al via LJB de ontwikkeling van nieuwe, kosteneffectieve schone stalsystemen, nieuwe vormen van mestbewerking etc. Via beleid ten aanzien van mestbewerking ontstaat kostenreductie voor de mestafzet. Via ons toelatingsbeleid voor emissiebeperkende technieken bevorderen we snelle toepasbaarheid. Ook wenden we onze invloed aan om dit te bevorderen voor de Nationale wetgeving.
- Soortgelijk geldt ook dat de ondersteuning van Toekomstbedrijven een aanpalend dossier is dat voor de verdere ontwikkeling van een innovatieve en verantwoorde landbouw van groot belang is.
- Binnen het Bestuurlijk Platform Omgevingsrecht (BPO) is het verbod op asbestdaken 2024 een van de speerpunten. Vanuit dit speerpunt kan de brug geslagen worden tussen voorliggend beleid en de inbreng van VTH-partners op het gebied van asbest-kennis.
- Binnen de melkveehouderij zullen we de maatregelen zoveel als mogelijk laten bijdragen aan een duurzaam beheer van het bodem- en watersysteem.
- De vormgeving en uitvoering worden verder afgestemd met het Stalderingsloket.

Gedeputeerde Staten hebben een 80% versie voorbereid. De 80% heeft zowel betrekking op het gegeven dat er nog aanvullende maatregelen geformuleerd kunnen worden, als ook op het gegeven dat de maatregelen en de daarmee gepaard gaande kosten nog nader geconcretiseerd moeten worden.

Datum

12 september 2017

Documentnummer

GS: 4243829

PS: 4252066

2. Met de ondersteunende maatregelen versnellen we niet alleen de transitie van de veehouderij, maar leveren we ook een bijdrage aan de aanpak van andere maatschappelijke opgaven.

Met uw besluiten van 7 juli stuurt u primair op veedichtheid en ammoniak. Verbeteringen op geur, fijnstof en gezondheid zijn bijeffecten. Door in onze ondersteunende maatregelen stevig in te zetten op innovatieve stalsystemen die de emissies zoveel mogelijk aan de bron aanpakken, verbetert het stalklimaat. Dit is beter voor dierenwelzijn en zal zich vertalen in lager antibioticagebruik en betere resultaten. Bovendien wordt van innovatieve stalsystemen een stevigere reductie van geur, fijnstof en ziektekiemen verwacht dan wanneer met luchtwassers wordt gewerkt. Een nieuwe stalinrichting biedt kansen om de brandveiligheid te vergroten en het energiegebruik ligt een stuk lager dan bij toepassing van luchtwassers.

Leegstand is een toenemend probleem. Dit heeft niet alleen verrommeling van het landschap tot gevolg, maar vergroot ook de kans dat criminelen op zoek gaan naar locaties in het buitengebied. Dit gaat vaak gepaard met bedreiging van de eigenaar van het leegstaand pand. Wij bevorderen sloop door collectieve inkoop en ontzorgen van de veehouders. Dit voorkomt daarmee nieuwe leegstand. De maatregel 'stal eraf zon erop' levert bovendien een bijdrage aan de energietransitie en een, hoewel kleine, nieuwe en langjarig stabiele inkomstenbron voor de grondeigenaar.

3. De huidige wetgeving biedt voldoende juridische basis om innovatieve systemen te kunnen ontwikkelen en in de proeffase toe te passen.

Een belangrijk gedeelte van de ondersteunende maatregelen heeft betrekking op het op tijd beschikbaar laten komen van innovatieve stalsystemen, die een alternatief zijn voor de zgn. end-of-pipe technieken als luchtwassers. Het gaat dan met name om technieken die emissies integraal (ammoniak, geur en fijnstof) bij de bron aanpakken. Deze alternatieve systemen hebben nog geen emissiefactor die wel nodig is bij de vergunningverlening. Er zijn wel perspectiefvolle systemen, die nu in de praktijk verder ontwikkeld moeten worden zodat ze op grotere schaal kunnen worden toegepast.

In het bijgaande Uitvoeringsprogramma wordt ingegaan op de wijze waarop de provincie Noord-Brabant de versnelling van de ontwikkeling en implementatie van dergelijke systemen wil bevorderen.

Op het moment dat een innovatief systeem in de praktijk wordt toegepast, moet voldaan worden aan relevante wet- en regelgeving, zoals bv. de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht, het Activiteitenbesluit, het Besluit emissiearme huisvesting en de Wet natuurbescherming. Voor het systeem moet dan een emissiefactor voor o.a. ammoniak bekend zijn. Om innovatieve stalsystemen, waarvan de emissiefactor niet bekend is, toch toe te kunnen passen, kan de staatssecretaris van IenM een proefstalstatus toekennen, waarbij

Datum

12 september 2017

Documentnummer

GS: 4243829

PS: 4252066

een voorlopige ammoniakemissiefactor wordt toegekend. Deze kan gebruikt worden bij de toetsing van vergunningaanvragen. Innovatieve stalsystemen zonder proefstalstatus (en dus zonder voorlopige emissiefactor) kunnen niet toegepast worden.

De voorlopige emissiefactor is een schatting van de emissiefactor op basis van de kenmerken van het stalsysteem. Bij de toekenning daarvan gaat men in het algemeen behoudend te werk. Dit kan tot gevolg hebben dat de innovatieve technieken niet voldoen aan de reductie-eisen van de Verordening natuurbescherming en dus niet toegepast zouden kunnen worden in Brabant. We staan kansrijke initiatieven, waarvan de verwachting is dat de definitieve emissiefactor t.z.t. wel zal voldoen aan de eisen van de verordening, toe via de hardheidsclausule (art. 9.1 Vnb).

Naast de mogelijkheden, die wet- en regelgeving zelf bieden, kan ook via een Green Deal de knelpunten in de wet- en regelgeving worden weggenomen. In een Green Deal worden afspraken vastgelegd waarmee partijen werken aan concrete resultaten, waarbij iedere betrokken partij zijn eigen verantwoordelijkheid heeft. Hierbij bestaat de mogelijkheid om af te wijken van bestaande regels.

Met de beschreven aanpak voor het bevorderen van innovatieve stalsystemen die uitgaan integrale duurzaamheid en brongerichte maatregelen, zoals beschreven in het Uitvoeringsprogramma denken we te kunnen voldoen aan [Motie M19a](#).

4. Jonge veehouders kunnen extra ondersteund worden met specifiek instrumentarium

Er bestaat op dit moment al een pakket ondersteuningsmaatregelen voor jonge boeren.

1. Binnen het POP3-programma kan deze doelgroep subsidie ontvangen voor investeringen om het agrarische bedrijf te moderniseren en te innoveren. De jonge landbouwers (Jola) regeling is onderdeel van het Nederlandse Plattelandsontwikkelings-programma 3 (POP3) dat grotendeels door de provincies wordt uitgevoerd.
2. In het kader van Food-up en LIB worden (projectmatige) initiatieven aangezwengeld en gesteund om deze doelgroep te inspireren en te helpen (strategische) keuzes te maken voor een toekomstbestendige agrarische bedrijfsvoering, en daarvoor in contact te komen met de nodige netwerken.

Datum

12 september 2017

Documentnummer

GS: 4243829

PS: 4252066

Met de bestaande maatregelen bieden we al een belangrijke ondersteuning voor de specifieke doelgroep van jonge veehouders. In het kader van de ondersteunende maatregelen willen we inzetten op een intensivering van de bestaande mogelijkheden. We denken daarbij aan het volgende:

- Meer veehouderijmaatregelen binnen de huidige jonge landbouwersregeling: de huidige jonge landbouwersregeling POP3 is bedoeld voor ondernemers tot en met 40 jaar uit alle agrarische sectoren en kent jaarlijkse openstellingen op 1 december met een jaarlijks budget van 560.000 euro tot en met 2020. Deze doelgroep ontvangt tot maximaal 20.000 euro steun voor fysieke investeringen die op een landelijk vastgestelde lijst staan. Daarin staan, door Brabantse inbreng, ook investeringen voor de veehouderij en investeringen die bijdragen aan emissieverlaging. We zullen ons inzetten –samen met andere provincies- om voor de openstellingen vanaf 2018 nog meer veehouderijmaatregelen op de landelijke lijst te krijgen.
- Binnen het POP3-programma zijn twee andere regelingen betekenisvol voor jonge landbouwers ook al is hierbij geen mogelijkheid om onderscheid te maken in leeftijden. Door de openstellingen voor beide regelingen proactief onder de aandacht te brengen bij de jonge veehouders en ze actief te ondersteunen bij de aanvragen, zal dit leiden tot extra steunaanvragen en vervolgens steun aan deze groep. Het betreft de POP3-openstellingen voor:
 - o Fysieke investeringen landbouwbedrijven (4,48 mln), ook hier zal de focus gelegd worden op brongerichte stalmaatregelen.
 - o Kennisoverdracht (4,18 mln). Hier wordt gedacht aan een groot communicatieproject voor jonge landbouwers om hun 3 jaar te begeleiden om de juiste keuzes te maken hun bedrijf toekomstbestendig te maken.
- Buiten POP3 zullen we via andere provinciale instrumenten, zoals LIB, TransLAB, LIC, FoodUP, extra aandacht geven aan jonge veehouders.
- Het effect van deze inspanningen wordt intensief gemonitord en op basis hiervan besluiten we of extra inspanningen voor deze doelgroep nodig zijn.

5. Veehouders die gelet op hun leeftijd als gevolg van de provinciale maatregelen eerder zullen moeten stoppen, zullen intensiever door het ondersteuningsnetwerk worden ondersteund én kunnen gebruikmaken van een bedrijfsbeëindigingsregeling.

Een deel van de oudere ondernemers, zonder opvolger, zal niet meer investeren in nieuwe stallen, eerder stoppen dan aanvankelijk gepland en daarmee minder inkomen en vermogen voor hun pensioen genereren.

Dit is een groep die extra aandacht verdient. De ondernemers in deze groep zullen, ondanks een steeds betere arbeidsmarkt, mogelijk niet meer in staat zijn om een betaalde baan buitenshuis te vinden.

Datum

12 september 2017

Documentnummer

GS: 4243829

PS: 4252066

Het ondersteuningsnetwerk kan ondersteunen bij het zoeken van alternatieven. Dit betreft het ontwikkelen van andere economische activiteiten op het eigen bedrijf, dat kan ook in de vorm van het leveren van zonne-energie, maar ook het herbestemmen van de locatie met het oog op een al of niet agrarische herbestemming. Verder kunnen we ontzorgen bij sloop- en asbestsanering. De veehouder en zijn gezin kan er voor kiezen om dit zelf te doen, dan wel om de locatie te verkopen en zich elders te vestigen. In het voucherprogramma is een variant opgenomen waarbij deze groep veehouders langer en intensiever wordt ondersteund zodat het vinden en ontwikkelen van alternatieven kansrijker wordt. In het Uitvoeringsprogramma is dit uitgewerkt.

Datum

12 september 2017

Documentnummer

GS: 4243829

PS: 4252066

Daarnaast is het voorstel om een bedrijfsbeëindigingsregeling te ontwerpen voor een nader af te bakenen groep veehouders op leeftijd. Deze regeling komt tegemoet in de beëindigingskosten en legt een verbinding met maatschappelijke doelen zoals het voorkomen van nieuwe leegstand en veiligheid in het landelijk gebied. Voorwaarde voor deze regeling is dat de stallen -uiteraard tegen vergoeding- worden ingebracht in het Stalderingsloket.

We denken hiermee aan motie [M20](#) te kunnen voldoen.

6. *Indien de eisen uit bijlage 2 Verordening natuurbescherming niet kunnen worden gehaald omdat de systemen niet beschikbaar zijn, kunnen de eisen naar beneden worden bijgesteld ([motie M2](#)).*

Voor de uitvoering van de Verordening natuurbescherming is een Commissie van Deskundigen ingesteld, die adviseert over de aanpassing van bijlage 2 van de Verordening natuurbescherming. De commissie heeft bij het bepalen van het reductiepercentage en de maximale emissiefactor per categorie voor de periode tot 01-01-2020 rekening gehouden met de huidige beschikbare staltechnieken, die toepasbaar, betaalbaar en inzetbaar zijn. Dit leidt ertoe dat in bijlage 2 dan ook niet voor alle diercategorieën een reductie-eis van 85% is opgenomen. Het vereiste percentage varieert afhankelijk van beschikbare systemen. Voor alle veehouders zijn er nu voldoende mogelijkheden om te voldoen aan de eisen van bijlage 2.

Voorheen werd bijlage 2 aangepast indien de technische ontwikkelingen daartoe aanleiding gaven. Nu zijn er in bijlage 2 ook al eisen opgenomen voor de periode 2020-2024, 2024-2028 en later. Voor deze perioden is ingezet op lagere emissiewaarden. Dit is een stimulans voor de ontwikkeling van stalsystemen, die ammoniak en andere emissies integraal en bij de bron aanpakken. Hoewel op dit moment de reductiepercentages voor deze perioden nog beperkt of niet haalbaar zijn, kunnen systeemontwikkelaars daarop nu al anticiperen. Omdat deze waarden pas voor latere perioden gelden, is er o.i. nog tijd voor de (verdere) ontwikkeling van deze systemen.

Mocht onverhoopt blijken dat t.z.t. de reductiepercentages toch niet haalbaar zijn, kan in overleg met de Commissie van Deskundigen bijlage 2 aangepast worden.

We denken op deze wijze afdoende invulling te kunnen geven aan dit onderdeel van motie M2.

7. Wij zien draagvlak voor de uitwerking van een investeringsfonds, met voldoende massa en omvang dat voldoende draagvlak heeft bij ketenpartners.

Met een investeringsfonds willen we invulling geven aan een behoefte in de veehouderij. Dit fonds kan op 2 manieren bijdragen aan de financiering in de veehouderij.

Het vertrekpunt bij de financiële ondersteuning is dat overigens dat reguliere financiers (de banken) de financiering van de sector vergaand vorm te kunnen geven. De provincie wil als overheidsorganisatie deze rol niet overnemen en uitsluitend aanvullend daaraan opereren.

De eerste ondersteuning heeft betrekking op de ontwikkeling van innovatieve stalsystemen en het gegeven dat ontwikkelende bedrijven ('stallenbouwers') risico-vol moeten investeren in een systeem waarvan niet op voorhand helder is dat het technisch gaat voldoen aan de gewenste eisen en dat het daarna in voldoende omvang zal worden afgenomen door de veehouders. Dit is de bekende 'valley of death' zoals in veel innovatieve MKB-sectoren zich kan voordoen. Het voorstel is om hier € 5 mln. voor te reserveren.

De tweede ondersteuning heeft betrekking op de financiering van veehouders die eerder gaan investeren in bouw of verbouw van stallen en waarbij door die versnelling de eigen vermogenspositie van de veehouder het voor de bank niet mogelijk is om te financieren. We willen daartoe bij het Nationaal Groenfonds een faciliteit onderbrengen die een afgebakende, achtergestelde lening kan bieden. Een dergelijke, achtergestelde lening van gemiddeld 20% biedt de hefboom voor een financiering bij de bank. Het voorstel is om hiervoor een fonds van € 20 mln. op te richten.

8. De groep veehouders waarvoor het Amendement [A1](#) relevant is, zullen worden gemonitord. Ook zij zullen worden ondersteund in het kader van de ondersteunende maatregelen. Indien noodzakelijk zal maatwerk, onder meer in de vorm van het toepassen van de hardheidsclausule worden toegepast.

Er is een groep van circa 110 bedrijven waarvoor geldt dat ze op 6 juli 2017 op locatieniveau voldeden aan de eisen van bijlage 2 van de Verordening natuurbescherming. Het uitgangspunt is dat ook deze bedrijven voor alle individuele stallen gaan voldoen aan de eisen van bijlage 2.

Datum

12 september 2017

Documentnummer

GS: 4243829

PS: 4252066

Wij stellen een aanpak voor waarbij we deze bedrijven nader in beeld brengen. Op het moment dat door het moeten voldoen aan de wettelijke eisen van bijlage 2 op stalniveau de bedrijfsvoering in gevaar komt zal per casus worden beoordeeld of een maatwerkoplossing, bijvoorbeeld in de vorm van het toepassen van de hardheidsclausule aan de orde is.

9. Gedeputeerde Staten zal essentiële aanvullingen vanuit de sector en uw Staten graag meenemen in het uiteindelijke uitvoeringsprogramma en staan ook daarna open voor aanvullingen.

Wij denken met het gepresenteerde concept uitvoeringsprogramma een zogenoemde 80%-versie aan u te kunnen voorleggen.

We zullen uw aanscherpingen en aanvullingen verwerken tot een 100%-versie en deze in uitvoering nemen, nadat u daarover in het kader van de begroting 2018 voor wat betreft de budgettaire kaders besluitvorming over heeft gepleegd.

Vervolgens zullen wij dit pakket zorgvuldig uitwerken, monitoren en zo nodig bijsturen.

Consequenties

Het huidige voorstel leidt tot een volgend indicatieve kostenbeeld.

Datum

12 september 2017

Documentnummer

GS: 4243829

PS: 4252066

Omschrijving	Bedrag in € (periode 2018-2021)	Datum
Innovatieve stalsystemen		12 september 2017
Bijdragen aan ontwikkeling	5,0 mln.	Documentnummer
First Moversregeling	2,5 mln.	GS: 4243829
Jonge boeren		PS: 4252066
Begeleiden aanvragen	Nader te bepalen	
Investeringsfonds Krediet	15 mln.	
Risico-afdekking	7,5 mln.	
Fondsmanagementkosten	Nader te bepalen	
Ondersteuningsnetwerk	Nader te bepalen	
Instrumenten:	1,6 mln.	
Voucherprogramma		
Voucherprogramma 60+	0,9 mln.	
Stal er af – zon erop	Nader te bepalen	
Collectieve sloop- en asbestsanering	Nader te bepalen	
Bedrijfsbeëindigingsregeling veehouders	Nader te bepalen	
Van werk naar werk	0,1 mln.	
Onvoorzien	P.M.	

Europese en internationale zaken

De voorstellen die betrekking hebben op subsidies zullen nader onderzocht dienen te worden op staatsteunaspecten. Dit zal plaatsvinden voordat de 100% versie wordt vastgesteld.

Communicatie

Het college van GS zal tot 22 september terughoudend zijn in haar communicatie-uitingen op dit dossier. Dit om ruimte te geven voor aanscherpingen en aanvullingen. Als er zicht is op een 100% versie start er een actief communicatietraject.

Vervolg

22 september	Informatieve en oordeelsvormende bijeenkomst
10 november	Bespreking budgettaire kaders Begroting 2018

Datum

12 september 2017

Documentnummer

GS: 4243829

PS: 4252066

Bijlagen

1. 80% versie Uitvoeringsprogramma Ondersteunende Maatregelen Transitie Veehouderij.

Gedeputeerde Staten van Noord Brabant,

de voorzitter,

de secretaris,

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

ir. A.M. Burger

Opdrachtgever: de heer L.C.C.M. Visschers, (073) 681 239,
lvisschers@brabant.nl, Agrofood.

Opdrachtnemer: de heer A.F. Meulepas, (073) 681 27 87,
ameulepas@brabant.nl, Agrofood.